

Zsedényi Balázs

A változás elkerülhetetlen

BESZÉLGETÉS FÜGGETLEN SZÍNHÁZAK ALKOTÓIVAL II.

Sorozatunkban a független társulatok helyzetéről adunk körképet. Kíváncsiak voltunk, hogyan látják az ellehetetlenülés szélére került VI-os kategória alkotói, társulatvezetői a jelent és a jövőt. Mi lett több, és mi lett kevesebb az elmúlt két évben? Milyen fennmaradási stratégiák vannak? Van-e lehetőség a mai helyzetben a függetlenek érdekérvényesítésére? A személyes interjúkból a kérdéseket kiszedtük, az így szerkesztett monológok, úgy hisszük, híven reprezentálják a megszólalók nézőpontját, azt, hogy ők mit vélelnek hangsúlyosnak az adott kérdésekben. A válaszolók szövegeit megkíséreltük tematikailag különválasztani – ez nem mindig sikerült, ami jól tükrözi, mennyire bonyolult összefüggérendszerrel van szó. Sorozatunk második részében **Herczeg Tamás** színész, a HOPPart Társulat vezetője, **Gáspár Anna**, a Manna Produkciós Iroda vezetője és **Kulcsár Viktória**, a FÜGE Produkció vezetője véleménye olvasható. A beszélgetéseket 2012 júliusában folytattuk le.

1. A JELENLEGI HELYZET

HERCZEG TAMÁS: Az elmúlt évadban terveztük, hogy a Kőszegen bemutatott *Hajrá Hány!*-t elhozzuk a Trafóba. Októberben mutattunk be egy produkciót a MúPa felkérésére, de csak két előadást rendeltek, így azt nem játszottuk tovább. Tervben volt, hogy az Orlai Produkcióval és a Nézőművészeti Kft.-vel koprodukcióban, Koltai M. Gábor rendezésében bemutatjuk az *Ahogy tetszik*-et. Terveztük a *Mirkó királyfit*, Baksa Imre rendezésében. Ezek létrejöttek. Nyárra szóló terv volt egy közös produkció az Örkény István Színházzal. Bár a harmadik produkciós partner, a Szentendrei Teátrum az utolsó pillanatban kiszállt, Mácsai Pált érdekelte a munka, és hajlandó volt a tervezettnél többet is rászánni, így sikerült az Örkényben megtartani az előbemutatót.

Látható, hogy egy ideje együttműködések, közös projektekből tartjuk fent magunkat. Ahogy jöttek az elvonások, a zárolás, észleltük: egyre kevesebb pénzből vagyunk kénytelenek működni, így szükség-szerűvé vált, hogy összefogjunk másokkal. Hogy nekünk ez miért megy könnyen? Nem nagyképűsködés, de szerintem azért, mert addig sikerült felépíteni, hogy kik és mi a HOPPart. Akiiket megkerestünk, azokról is tudtuk, hogyan viszonyulnak hozzánk. Ez annak ellenére igaz, hogy a közönségben és a szakmában

a mai napig nem tiszta, kiből áll a társulat. Annak idején a HOPPart kényszerűségből jött létre egykori egyetemi osztályunk tagjaiból, de egy évad alatt fel is bomlott – ami szomorú, mert akik elszereződtek, azokkal az egyeztetés szinte lehetetlenné vált. A *Chicago* után, a 2010/11-es évad előtt mondtuk ki, hogyan kell működnünk: négy színész alaptagunk és egy produkciós vezető munkatársunk van, mindenki más vendégként vagy alkalmi tagként dolgozik.

Tavaly 20 millióra pályáztunk, ami egy évre reálisan fedezné a tagok fizetését, a próbapénzt a vendégeknek, az előadások játsszási költségét plusz a működési kiadásokat. Ehhez képest 12 milliót kaptunk. A további 8 millióból több vidéki előadást akartunk tartani, ami nem jött össze, így inkább előadások bemutatására koncentráltunk. De a most kiírt pályázaton megint megpróbáljuk. Nem maradéktalanul ugyan, de végül is létrejött, amit terveztünk.

A HOPPart fiatal alkotóközösség – mi sem tudjuk igazán, hogy merre tartunk. Van infantilisebb előadásunk, van, ami komolyabban foglalkozik környezetünkkel, és a zene valamilyen formában mindig jelen van. Egyszerűen szeretném, ha engednének minket kísérletezni, amíg meg nem találunk a saját hangunkat, ami a védjegyünké válhat. A kísérletezés ugyan felment sok minden alól, mégis törekszünk olyan minőségi zenés színházat létrehozni, amely gondolkodtat, szórakoztat, és talán valamiféle lelki támogatást is nyújt abban, hogy a néző ki tudja szűrni akár napi problémáinak közvetett megoldását is. A színháznak emlékeztetnie kell az embert arra, hogy lehet gondolkodni, ami akkor jó, ha párosul a szórakozással: észre sem veszed, és már töröd a fejed. Polgár Csaba mondta, hogy a függetlenek jelentik a „könnyűlovasságot”,

Schiller Kata felvétele

hiszen mi tudunk gyorsan reagálni az eseményekre. Persze ez a kőszínházak feladata is lenne, hál' istennek egy-kettő már megpróbál e szellemben működni. Azt hiszem, ők ismerik a függetleneken belül létrejövő eredményeket, így van honnan meríteniük – ebből is látszik, hogy a két szféra hat egymásra.

A célunk, hogy legyen egy erős magja a társulatnak – lehetőleg a jelenlegi négy embernél több –, akikhez rendezőket és vendégeket tudunk hívni. Nem mind-egy persze, hogy egy produkció hány „külsős” tagjához kell alkalmazkodni, mert egy ponton túl szervezetlenné válik a dolog.

GÁSPÁR ANNA: Egy előadás megvalósulása nem csak pénz kérdése. A kitartás, az alkalmazkodási képesség, a befektetett energia és a kreativitás legalább annyira számít. Ha megkeres egy rendező egy előadás tervével, lehet, hogy akkor is létrejön a produkció, ha kide-

Kláb Attila felvétele

rül, hogy nem tudunk rá elég pénzt szerezni – igaz, máshol és másképpen, alkalmazkodva a körülményekhez. A tapasztalat az, hogy egy kiforrott terv sem ment veszendőbe a pénz hiánya miatt. A Mannában nincs évadterv – nem tudom, létezik-e még időben és térben ennyire nyitottan gondolkodó szervezet. Volt arra példa, hogy valaki márciusban kopogtatott be, hogy májusban szeretne bemutatni egy produkciót. Az előadás azóta is telt házzal megy. Igyekszünk rugalmasan és kreatívan reagálni az igényekre, és egy ötletet sem vetünk el azonnal. A létrejött előadásokat pedig tovább kell gondozni, folyamatos támogatást, menedzsmentet igényelnek, így a Manna pontosan úgy működik, mint egy színház, csak kicsiben. Létrehozunk, továbbjártunk, utaztatunk. A „válság” és a támogatások elmaradása a fejlesztés lehetőségét veszi el. Állandó alkalmazottakra lenne szükség, irodahelyiségre, saját szállító járműre, technikára, nagyobb raktárra, olyan megoldásokra, amelyek hosszú távon válnának költséghatékonyá. A továbbjártás segítésére sem marad pénz, így stagnálunk vagy visszafejlődünk, és egyre kevesebb a marketingre fordítható összeg – gyakorlatilag színhágyomány útján reklámozunk.

A Manna még nem lép fel mint megrendelő, nem kér fel rendezőt, írókat, hogy hozzanak létre produkciókat. Hozzáuk bekopogtatnak alkotók projekt munkákkal, amikhez szeretnének segítséget kapni. Ezek megvalósítását támogatásokból finanszírozzuk – és nemcsak állami, hanem magántámogatókat is sikeresen bevontunk már ilyen folyamatokba. A továbbjártásnál figyelünk arra, hogy egy előadás „eltartsa magát”, tehát megtermelje a kiadásaira fordított összeget. Mivel a Manna több mint húsz futó produkció háttérében munkálkodik, ezek egymást is segítik – az egyik nyeresége fedezi a másik esetleges veszteségét.

A források között fontos szerepe van a taónak is, amely minden jogosult számára szabadon felhasználható – tehát ez az az összeg, amiből beszállhatunk egy előadás létrehozási költségeibe, finanszírozhatjuk a továbbjártást vagy marketinget. A saját jegybevétel felmutató független színházaknak nagy segítség a tao-támogatás, aminek igénybevételében ernyőszervezetként, jogi szaktanácsadással és partnerkereséssel igyekszünk segíteni a társulatoknak.

Mivel a színházcsinálásra egyre kevesebb forrást kapunk, hiszem, hogy más irányba kell nyitni és azon keresztül pénzt szerezni, fejlődni. Nem abban gondolkodom, hogyan lehetne minél több pályázatot beadni, hanem azt a lehetőséget keresem, ami által helyzetbe lehet hozni ezeket a független alkotókat. Távlati terveink között szerepel például egy online disztribúciós rendszer létrehozása, amely adatbázisba gyűjtené a hazai játszóhelyeket. Ez segíthetne az előadóknak, hogy minél több helyre eljuthassanak, és a befogadóhelyeknek, hogy a nekik legmegfelelőbb programot, előadást, művészt tudják meghívni.

KULCSÁR VIKTÓRIA: A FÜGE helyzete speciálisabb, mi csak abból a pénzből élünk, mint a társulatok nagy része – ha nem így lenne, akkor rontanánk a helyzetünkön, és nem segítenénk. Vagyis: olyan tervünk nem volt, ami a későn kiírt pályázat, illetve a zárolás miatt ne valósult volna meg. Induláskor nehezebb helyzetbe kerültünk a vártnál a hirtelen jelentkező anyagi problémák miatt. Ha maradt volna az ideálisabb közeg, akkor terveink szerint szépen, fokozatosan tudtunk volna terjeszkedni, így viszont szinte be kellett robbanni és közben idomulni, reagálni az eseményekre. Villámgyorsan ki kellett próbálnunk dolgokat, amelyek ha nem működtek, változtatni kellett, vagy éppen újat kitalálni. Hirtelen nagy úr kellett, elsősorban a finanszírozásban, mi pedig azt is vállaltuk, hogy segíteni próbálunk a lyukak betömökésében, így az alkotók ezt jogosan el is várták.

Annyiban könnyebb a helyzetünk, hogy nem tartunk el társulatot, és nincs fenntartandó játszóhelyünk sem (ez idáig). Projektekben gondolkodunk, azok alapján hozzuk létre az üzleti terveket, ezért nem omlik össze a rendszerünk még az állami támogatás hiányában sem. Ugyanakkor a stábunk egyre bővül, most már heten dolgozunk a FÜGE-nél, jó páran már főállásban, a fizetéseket pedig elő kell teremteni. A projektek sajnos nem termelnek profitot, csak az egyéb megrendelések, viszont fontos, hogy mindig egyensúlyban legyen a kiadási és bevételi oldal, hogy ne keveredjünk kifizetési problémákba. Nem szeretnénk kiszolgáltatni magunkat az államnak.

A jelenlegi helyzet azért különösen bonyolult, mert úgy készítjük a működési pályázatokat, hogy a benne szereplő 2012-es munkaterv gyakorlatilag már elmúlt.

Schiller Kata felvétele

Elszomorít, hogy mire megkapjuk az idejű pénzt, vége lesz az éveknek. A kultúrafinanszírozás általánosan nehéz helyzetben van. De bizakodó vagyok: ilyen mélyről már csak felfelé lehet jönni. Ugyanakkor benne van a pakliban, hogy mire kihirdetik az eredményt, addigra újabb zárolást írnak elő. Mindez komolytalan és szomorú is egyszerre. Már annak is örülni tudnánk, ha jövőre megmaradna az idejű keret – bár erre nincs sok esély. A legjobb pedig az lenne, ha valahogy kiszámíthatóvá válnának a dolgok: akkor írnák ki a pályázatokat, amikor ígérjük, és akkor fizetnének, amikor kell.

2. FENNMARADÁSI STRATÉGIA

HERCZEG TAMÁS: Nemcsak pályázati pénzből működünk. Próbálunk élni az adókedvezmény adta lehetőségekkel – ami tulajdonképpen ugyanúgy állami pénz –, és akadnak szponzorok is. Először vállalatvezetőket kerestünk meg, de ez a próbálkozás tulajdonképpen kudarcba fulladt. A tao volt a kulcs a magánszektor felé: megjelenésétől a cégek nyitottabbá váltak. Nagy segítség a FÜGE, amely átlátja a helyzetet, és koordinálja a folyamatokat; több támogatót fognak egybe, és szépen el tudják osztani a pénzeket – de a FÜGE-től függetlenül van egy-két cég, amellyel személyesebb kapcsolatban állunk. Példaként: érdekesnek találták, hogy a HOPPart Zsótérral a *Chicagót* csinálja meg az Átriumban. A produkció tervét a Summa Artium beavallotta egy úgynevezett „mecenásnap” nevű eseménybe. Elképesztő volt nézni a Múcsarnok közepén, hogy öt perc alatt összejött rá 1 millió 400 ezer forint. Megjegyzem, a mi viszonyainkhoz képest a *Chicago* giga-költségvetésű előadás volt, de annyit már arra sem tudtunk összeszedni, hogy három évre meglegyenek a jogai.

Úgy érzem, megpróbáltunk reálisan gondolkodni: számítottunk egy támogatásra, amit meg kell szerezni, aztán megnézzük, abból mi jön ki. Így az a mérték is egyértelmű, hogy az egyes koprodukciónak mennyit tudunk vállalni anyagilag. Aztán addig kerestünk partnert, míg nincs meg az általunk elképzelt dolog fedezete. Nehéz helyzetben vagyunk sokan, és lesz ez szerintem még rosszabb is – de addig nem panaszkodom, ameddig tudom, hogy ha van 5 forintom, abból nem 6-ot akarok elkölteni, hanem azt az 5-öt használok fel lehetőleg hatékonyan. Tény azonban: ha egyre kevesebb a pénz, egy pont után fenntarthatatlanná válik a rendszer.

Felvetődik az együttműködés vagy a betagozódás a kőszínházakba. Dolgoztunk a Nemzetiben, Jordán Tamás igazgatása alatt létrehoztuk a *Tovább is van...* című meseelőadást, de betagozódni nem tudunk és nem is akarunk. Az ilyesmi addig működik, ameddig a színház levesz bizonyos terheket a befogadott társulat válláról, de ottlétünk nem szől bele a nagy egész működésébe, és zavartalanul tudunk egymás mellett dolgozni. Ehhez kell egy igazgató, aki a társulattal el tudja fogadtatni ezt a helyzetet. Ezután tud elindulni valami átjárás. Most az Örkényben is azt látom, hogy ez működik. Jót tehet mindkét színháznak, hiszen

a két nézőtábor megismeri a másikat. Ám közben a független társulatnak önmagában is kell működni, ugyanis ha állandósul ez a fajta munka, akkor már nincs értelme a függetlenségnek. Nem véletlenül vagyunk függetlenek, még akkor is, ha most csüngünk az állam csecsen.

Mégsem érzem, hogy panaszkodnunk kell. Inkább arra koncentrálnunk, hogy kijöjjünk a pénzből. A következő évadot a később kiírt működési pályázat miatt át kellett tervezni. Nagy gond, hogy nem tudjuk, mi lesz a Trafóval, jelenleg nincs egy intézményvezető, aki vállalná, hogy tavasszal menjünk játszani, és felelne a létrehozott produkcióért. De a felajánlás utófinanszírozásos: ha létre tudjuk hozni az előadást Magyarországon – amihez előfinanszírozó partnerek szükségesek –, akkor miután ők megnézték és elfogadták, utólag fizetnének. Az azt követő évadban egy nagyobb szériát is meghívtak volna belőle. Csakhogy náluk is változik minden, nem tudni, létrejön-e valóban az együttműködés.

Jövőre játszunk tovább az előadásainkat, de legfeljebb háromra csökkentjük az új bemutatók számát – viszont az legalább biztos, hogy lesznek. Bár a produkcióink nem önellátóak, de egyre többjüket tudjuk úgy egyeztetni, hogy növelhessük az előadások számát, és így előbb-utóbb kijövünk null szaldóra. Ez talán nem túl nagy álom. Egyelőre az is csodaszamba megy, hogy az elmúlt hét hónap alatt nem halmoztunk fel adósságot.

GÁSPÁR ANNA: Az egyéni alkotó sokak számára nehezen megfogható. Ha egy neves rendező szeretne létrehozni egy előadást, de nem színházi megrendelésre, hanem saját ötletből, külön erre a projektre összeválogatott művészekkel, akkor ne várjuk el tőle, hogy ezért létrehozzon egy szervezetet. Például ha Zsótér Sándor *Liliomot* szeretne rendezni a Vidámparkban, akkor meg kell teremteni számára a lehetőséget – ne kelljen emiatt létrehoznia egy nonprofit kft.-t. Emellett fontos, hogy valaki esélyt adjon a kezdő rendezőknek vagy egy frissen alakult társulatnak, hogy próbálkozzanak – akiknek ahhoz, hogy pályázhassanak, hároméves működést kellene felmutatniuk. Azt látom, hogy az alkalmi társulatok száma nem csökken, sőt, amíg színészek és csapatok kerülnek utcára, addig csak nőni fog. Hiszen rengeteg színházi embernek csak így van lehetősége alkotni, ha újra elkezdi kitalálni önmagát – és kényszerből, elkéseregettségből is sokan fordulnak efelé. Nyilván szelektálni is kell, aminek az alapja nálunk a piacképesség. Mindig nagy kérdés, hogy ezeknek az önmegvalósítást célzó alkotásoknak van-e piaci jövőjük vagy sem. Minden alkotóval hosszan elemezzük ezeket a kérdéseket. Ha egy produkciónál nem látom, hogyan tudom helyzetbe hozni, hol fogjuk tudni játszani, kinek fogjuk tudni eladni, akkor nem tudom vállalni érte a felelősséget.

A befogadóhelyek száma csökken, minden ajtó előtt sorban állnak a társulatok, önálló produkciók, ezért úgy gondolom, nem lehet számon kérni rajtuk egy saját markáns profilt. Ennek a kialakítása évekbe telik,

és ma nem lehet előre tervezni – mire megszületne egy befogadóhely imázsa, helyzete, addigra vagy megszűnik, vagy változik a vezetőség. Most mindenhol sokszínű a paletta, és ez nem könnyíti meg az előadások vagy az adott helyen működő csapatok kommunikációját. Az sem várható el, hogy a különböző társulatok csak saját bázisokon játsszanak, mert akkor nagyon felaprózódik a terület, és emellett olyan terheket kellene vállalniuk, amelyekhez a hosszú távú tervezés lehetőségét is biztosítani kellene. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a fővárosi közönség helyekre jár – és mivel egy hely bevezetése több évbe telik, ráadásul világos irányt és stílust kell képviselnie, muszáj együttműködni azokkal a helyszínekkel, amelyek bejáratott közönséggel rendelkeznek.

A független befogadóhelyek mellett – egy kezemen meg tudom számolni a talpon maradtakat – a Manna gyakran működik együtt kőszínházakkal is. Ha olyan előadást sikerül létrehozni, amely beleillik egy adott színház profiljába, esetleg foglalkoztatja a társulat színészeit, rendezőjét, tervezőit, akkor könnyebben be lehet vonni egy államilag támogatott színházat, akár már a létrehozásba is. Ehhez jól eltalált ötlet, kompromisszumkészség, kitartás és megfelelő tárgyalási stratégia kell. Meg persze szerencse! Előfordul, hogy egy kőszínház örömmel vesz fel egy kész, profiljába illő produkciót a repertoárjába – hiszen kiadások nélkül tudja növelni előadás- és nézőszámát. De vannak olyan társulattal rendelkező színházak, ahol elképzelhetetlen, hogy egy vendégelőadás rendszeresen műsoron legyen.

Színháza válogatja, hogy mennyire nyitott a befogadásra. Az egykori Új Színházban rendszeresen írtak ki pályázatot független csapatoknak, amelyek lehetőséget kaptak, hogy a stúdiószínpadon bemutassanak egy előadást. És volt olyan, amely évekig műsoron maradt, telt házzal. Jó példa a kőszínházi együttműködésre Mohácsi István *Francia rúdugrás* című előadása, amit az Orlai Produkcióval közösen hoztunk létre, és független előadásként a Centrál Színházban játszunk. Ez közös siker: a néző a darabot a színház előadásának tartja. De az együttműködések a saját előadások markáns képviselésének elvesztésével is járhatnak, ezért a társulatok nehezebben állnak rá erre, kockáztatják a beolvadást.

Egy előadást meg lehet buktatni azzal, ha nem a megfelelő helyen játsszák. Kőszínházban akkor érdemes gondolkodni nekünk, függetleneknek, ha odaillő produkciót tudunk létrehozni. A támogatások csökkenése látványosan érintette a befogadó infrastruktúrát, bezárnak kőszínházakat is – egyre szűkülnek a lehetőségek, csökken a helyek száma, ahol játszani tudunk.

KULCSÁR VIKTÓRIA: Nagyon bátor lépésre szántuk el magunkat: létrehozunk egy Produkciós és Inkubátorházat – ez lenne a FÜGE szakmai életútjának a beteljesülése. Ez hároméves álmunk, de eddigre kérdéssé vált, hogy a jelenlegi helyzetben bevállalhatjuk-e. Végül belekezdünk... Lassan fél éve pályáztunk erre az épületre, és most aláírtuk a bérleti szerződést a Fővárosi Önkormányzattal 5+5 évre, illetve egy köz-

szolgálati szerződést 3 évre, amit szeretnénk majd lehetőségeink szerint megújítani, hiszen ebből a támogatásból tudjuk kifizetni a bérleti díj nagy részét. Nem játszóhely lesz, több és kevesebb annál. Tulajdonképpen a tevékenységünket szeretnénk szó szerint egy tető alá hozni. Ez egy nagy „társas-ház”, ahová a tagszervezeteink be tudnak költözni, ahol megpróbálhatunk együtt élni. Az Inkubátorház a sok önálló formációt foglalja magába, ahol mindenki a saját termében dolgozik. Lesznek benne próbahelyek – adott esetben játszani is lehetne benne, de nem szándékozunk befogadóhellyé tenni. A cél, hogy az ott helyet kapó cirka tizenhét társulat normális és ideális körülmények között tudjon alkotni: szervezeti tagok, egyéni alkotók és civil emberek egyaránt. A független területnek nagy gondja, hogy mindenki ontja a beutatókat, de nagyon kevés hely és idő jut a megfelelő felkészülésre – egy befogadóhelyen mindössze pár nap alatt kell a térre adaptálni az előadást. Szeretnénk, ha ebben a házban a gyártás és a kivitelezés is helyet kapna – terveink szerint lesz díszletkészítő műhely és közös jelmeztár is. A költséghatékonyságra és a kooperációra próbáljuk fektetni a hangsúlyt. A középtávú fenntarthatóság elmélete két lábon áll. Az egyik, hogy a bekerült előadó-művészeti szervezetek pályáznak, hogy fenn tudják tartani a maguk néhány négyzetméterét. A bérleti díjat a közszolgáltatási szerződés alapján nagyrészt megkapjuk az önkormányzattól. Kiszámoltuk a teljes hely rezsijét és működési költségét, ezt négyzetméter-arányosan elosztottuk – így egy résztvevőnek annyit kell kifizetnie, amennyit használ. A másik láb, hogy nemcsak előadó-művészeti szervezetek, hanem más civil szervezetek is beköltöznek, amelyek máshonnan szerzik a működési forrásokat. A mi feladatunk mindezt úgy menedzselni, hogy akár a nagyobb termék kihasználtságából, akár projektekből, akár nemzetközi pályázatokból tudjunk még adni biztonságot és plusz lendületet.

Sokat dolgozunk azon, hogy megnyerjünk partnereket az üzleti szférából. Nem könnyű, de nem eredménytelen: olyan háromszázból egy – az is a személyes érdeklődésen múlik. Pozitív élmény, hogy az Inkubátorház elve sokaknak szimpatikus. Könnyebb támogatót találni egy fesztiválra is, mert belátható az időkerete s a résztvevők száma. Az üzleti szférában megfogható dolgokban gondolkodnak, mutatókat kell nekik produkálni – a független színházi társulatok erre nem vagy nehezen képesek. Érdekes az is, hogy sokkal szívesebben támogatnak kézzel fogható épületeket, hiszen ha van egy bázis, akkor ott ők is jobban látják a helyüket. Emellett úgy gondolom, a nemzetközi kapcsolatok területe még eléggé kiaknázatlan, sokkal több lehetőséget látok benne. A rengeteg belső munka mellett azonban eddig nem volt kapacitásunk rá. Nem könnyű, mert ott is fontos, hogy fel fogjanak valamit a támogatandó elképzelésből, ezért ha közösségi, társadalmi vagy oktatási projekttel tudunk előállni, egyszerűbb a helyzet. Ha sikerült megszerezni a nemzetközi forrásokat, akkor a beáramlás pillanatok alatt megtörténik.

3. A FÜGGETLENEK EGYÜTT

HERCZEG TAMÁS: A Független Előadó-művészeti Szövetség megújulása szükségszerű volt: reagálni kell a világ változására. Szerintem Schilling Árpádék megpróbálták átlátni a helyzetet – ami nehéz, mert állandóan változik minden. Ez átmeneti időszak, már elfogadták az új törvényt, de még a régi egy része van érvényben, ebben a helyzetben nehéz bármit is állítani az érdekképviseletről. Például ha elérnék, hogy működési pályázat beadásának előfeltétele legyen a FESZ-tagság – az eredmény lenne. Jó a szekciók létrejötte is, így a közgyűlésen csak egy kibővített elnökség vesz részt, nem kétszázán kiabálnak egy időben, hanem van mód az érdemi munkára. Abban nagyon egyetérték Süssivel, hogy mindehhez megfelelő önismerettel kell rendelkezniük a társulatoknak.

Schiller Kata felvétele

Például a HOPPart mennyire nevezhető társulatnak? Ez a kérdés belső és külső konfliktust is eredményezett. A belső vita eredményeként kimondtuk, hogy tulajdonképpen alkotóműhely vagyunk, hiszen nemcsak az állandó tagokkal dolgozunk. Kifelé ez azért jelentett gondot, mert régebben ez külön pályázati kategória volt, kisebb összeggel és kevesebb lehetőséggel. Mára ezek a kategóriák eltűntek, de így is érdemes lenne belátónak lenniük a csapatoknak. Ha magunkkal tisztában vagyunk, akkor maga a FESZ is jobban tudja képviselni magát, illetve a tagjait.

Úgy gondolom, az adókedvezmény indítósziakra lehet, hogy ne feltétlenül az állam tartson el minket, ne csak a pályázatokat várjuk, hanem megtaláljuk a saját szponzorainkat. Lehet, hogy a látszat szintjén, de elindult valami. Amíg azonban a legbonyolultabb adózási rendszer van Magyarországon, amíg ekkorák a közterhek, addig nem fogunk ide eljutni. Angliában sok száz éves kultúrája van a színháznak – ezt nem tudjuk behozni –: 40-50 fontos vagy akár magasabb jegyár mellett is beülnek az emberek előadást nézni,

mert igényük van rá, beépült a szokásaik közé. Nehéz a struktúrát megváltoztatni, mert mióta profi színjátszás van Magyarországon, az állami rendszer működik, amit nem lehet egyik napról a másikra megszüntetni. Amíg nincs egységes és átfogó gondolat arról, hogy szerintünk, szakmabeliek szerint – a Magyar Teátrumi Társasággal, a Magyar Színházi Társasággal és a FESZ-szel együtt – mit és hogyan kellene tennünk, addig nem lesz érdemi elmozdulás.

GÁSPÁR ANNA: A Független Előadó-művészeti Szövetség új névvel, a közelmúltban megújult vezetéssel utat mutat, hogyan tudnak a függetlenek hatékonyan együtt gondolkodni és dolgozni. Megteremtették a lehetőséget, hogy azok, akik csak névről ismerték egymást ebben az egyébként oly kicsi szakmában, most leüljenek egy asztalhoz, együtt gondolkozzanak a jövőről.

Kleb Attila felvétele

Motorként generálják az egymás közti hasznos kommunikációt. A közös lobbinak és érdekérvényesítésnek ezek a beszélgetések adják az alapját. Ahhoz, hogy ez a szféra működni tudjon, most még kell az állami segítség – ennek alapvetése lenne, hogy idejében kiírják az éves működési pályázatokat. A FESZ már most kidolgozta a 2013-as, függetlenekre vonatkozó működési pályázat alapjait – a szövetség tagjai közösen hozták létre egy javaslatot a kiírásra. Ez az első komoly lépés, ami azt mutatja, hogyan tud összefogni ez a terület, felelősen gondolkodni, sőt cselekedni a jövőjéért.

A Manna előadó-művészeti jogi és gazdasági szaktanácsadást is nyújt, ami hiánypótló tevékenység. Ebbe az is beletartozik, hogy ha egy színész megkapja a társulati szerződését egy kőszínházban, akkor bejöhét, és kérheti a szakjogászt, hogy magyarázza meg a szerződés pontjait, és az is, ha egy szervezet megbízási szerződést szeretne kötni, de nem tudja, hogyan kezdjen neki. Kiderült, hogy erre van igény a szakmában, és kezd elterjedni, hogy ezekre a kérdésekre mi tudunk válaszolni. Komoly probléma, hogy az elő-

adó-művészeti szervezetek vezetői gyakran színészek, és nincs mellettük olyan képzett szakember, aki gazdaságilag és jogilag tudná segíteni a működést. Erre már egyáltalán nem jut pénz. De nagyobb baj, hogy nincs is igazán olyan menedzser, aki jól ismeri ezt a területet, folyamatosan lépést tart a működést befolyásoló törvényi változásokkal, és olyan szenvedélyesen szereti a színházat, hogy ezt a szaktudást ne a biztos egzisztenciával kecsegtető versenyszférában akarja értékesíteni. Pedig ők lennének a jövő független színházainak garanciái.

KULCSÁR VIKTÓRIA: Egyrészt ernyőszervezet vagyunk – nem érdekvédelmi és -képviselési értelemben –, próbáljuk a csapatokat pozicionálni, együttműködéseket létrehozni – az ernyőnek ez esetben az az értelme, hogy közösen könnyebben és hatékonyabban lehet

jektöleteteket közösen vitatjuk meg – azoknál a csapatoknál, amelyekkel már évek óta együtt dolgozunk, nem kérdés a támogatás, inkább az, hogy miből és mikor. De az is fontos a FÜGE-nek, hogy kineveljen kisebb társulatokat (például a Titkos Társulat vagy a VÁDLI Alkalmi Társulás). Az újabb projekteket a szakmai kör vitatja meg – eddig nem nagyon utasított vissza semmit, de olyan előfordult, hogy elhalt az elképzelés, vagy nem sikerült rá forrást találni. Mindenképpen fontos, hogy az előadások egyfajta minőséget képviseljenek – bár még ebben is lehetnek félresiklások.

Megpróbálunk a projektekhez forrásokat találni, de hogy mi ténylegesen pénzért dolgoztunk-e, az a végén derül ki, amikor megvan a végösszeg, és maradt valami a kasszában – ha nem, akkor valahonnan elő kell teremteni a pénzt. Az együttműködés nem könnyű, vannak gyerekbetegségei. Vannak napok, amikor már inkább feladnám, mert lehetetlen vállalkozásnak tűnik; ha mindenki inkább cinikus, vagy fél, akkor nem biztos, hogy van az egészségnek bármi értelme, de közben sok pozitív élmény is ér minket, és ezekért érdemes lelkesedni. Úgy látom, rengeteg lehetőség hever parlagon, mindenki a saját harcát vívja, és nem látja, hogy vannak harcostársak is. Mégis, ha sikerül őket összeterelni, akkor rövid idő alatt nagyon frappáns és innovatív dolgok szülehetnek. Ha egyszer jól sikerül egy társulatnak vagy formációnak ez a fajta együttes munka, utána már könnyebb őket felkérni még egy közös táncra. Mindenki tart attól – ez más szakmánál is biztos így van –, hogy elveszíti az identitását, az arculatát, ha részesévé válik valaminek. Nem attól erősödünk, hogy sokan vagyunk egy nagy masszában, hanem attól, hogy sok arcunk van, sok különböző értéket tudunk felmutatni, és ezek ráadásul képesek együtt is fellépni.

Sokszor felmerül, hogy a különféle problémákra afféle válaszesztusként demonstráljon a szféra, mondjuk, ne adjon be senki pályázatot, ha mindig ilyen lehetetlen helyzetek elé állítanak. Aztán mégis mindenki pályázik, mert nem engedheti meg magának, hogy ne tegye, hiszen mindenki ki van szolgáltatva. Akkor adjuk be a pályázatot, amikor kiírják, akkor költjük el a pénzt, amikor kifizetik. Nem hiszem, hogy előrébb jutnánk, vagy felhívnanánk magunkra a figyelmet, ha senki nem adna be pályázatot, ahhoz nagyon a lécszél alatt vagyunk – már csak azért se lenne eredmény, mert nincs ilyen szintű összefogás, nem lehet mindenkit rávenni. Az ilyen akciónak még jobban meg kell ágyaznunk, azt hiszem.

dolgozni. Másrészt pedig van egy produkciós oldala is a FÜGE-nek, ami sajnos abban az értelemben nem produkciós irodai működés, hogy kvázi szolgáltatást nyújtunk megrendelésre, hanem inkább támogatást adunk projektöletetekhez, vagy a munkánkkal, vagy anyagi forrásokkal. A társulatok, alkotók megkeresnek bennünket egy ötlettel, és ha szimpatikus, megpróbálunk mögé állni. A döntést egy, a produkciós vezető alkotta szakmai kuratórium hozza meg. A pro-

Schiller: Kara felvétele

www.szinhaz.net